

Motion till riksdagen 2025/26:3931

av **Hanna Gunnarsson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2025/26:142 Ett starkare skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förtydligande i lagen om att berörd myndighet ska verka för att det finns skyddsrum och skyddade utrymmen som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Med bakgrund i det allvarliga säkerhetsläget föreslår regeringen en ny lag om skyddsrum och skyddade utrymmen samt ändringar i den lag som gäller utrymning och inkvartering under höjd beredskap.

Vänsterpartiet har tagit del av remissvar och synpunkter från funktionsrättsorganisationen DHR, som uttrycker stor oro för det bristande funktionsrättsperspektivet i lagförslaget. DHR kräver i sitt remissvar att en tydligare analys görs av lagstiftningen ur ett funktionshindersperspektiv för att säkerställa att Sverige uppfyller sina åtaganden i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). Vänsterpartiet instämmer i denna kritik. Självklart måste funktionshindersorganisationerna inkluderas i denna analys för att erfarenheter och kunskaper ska kunna tas till vara.

Av FN:s konvention som Sverige har ratificerat framgår (artikel 11) att ”konventionsstaterna ska, i enlighet med sina åtaganden enligt internationell rätt, innefattande den internationella humanitära rätten och de mänskliga rättigheterna, vidta alla åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa skydd och säkerhet för personer med funktionsnedsättning som är i risksituationer, däribland väpnad konflikt, humanitära nödlägen och naturkatastrofer.”

Krisberedskapen och det civila försvaret måste ha ett tydligt tillgänglighetsperspektiv. Det gäller sådant som tillgång till skyddsrum, elförsörjning för att ladda hjälpmedel som rullstolar, sjukvård och läkemedel, ledar- och assistanshundar samt information både i förväg och vid allvarliga händelser. Detta är en grundläggande fråga om demokrati – att alla människor ska vara delaktiga i samhället och få den trygghet och det skydd som de behöver.

Det är samhället som ska ansvara för att detta perspektiv finns med i krisberedskapen och totalförsvaret, inte den enskilde eller organisationerna inom funktionsrättsrörelsen. Men Myndigheten för delaktighet (MFD) senaste kartläggning, publicerad i januari 2025, visar att 60 procent av landets kommuner saknar strategier för att inkludera funktionshindersperspektivet i sin krisberedskap. Endast en tredjedel har rutiner för att säkerställa att krisinformation når personer med funktionsnedsättning. Detta är väldigt allvarligt. Myndigheten för civilt försvar (MCF) bör få ett tydligt uppdrag att säkra att krisberedskapen och totalförsvaret är tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.

I vår riksdagsmotion En funktionsrättspolitik för trygghet och delaktighet (mot. 2025/26:2778) lyfter vi behovet av en översyn av krisberedskapen med syftet att säkerställa att all viktig information, stöd och hjälp från samhällets sida tillgängliggörs för personer med funktionsnedsättning i händelse av en kris eller katastrof.

Sverige har ett stort antal gamla skyddsrum, som under lång tid varken har setts över eller renoverats. Skyddsrummen är vanligtvis inte byggda med tillgänglighet för personer med olika former av funktionsnedsättning i åtanke, trots att skyddsrummens syfte är att ge skydd för alla olika människor, speciellt de som behöver samhällets hjälp och skydd mest. Det kommer tyvärr inte att vara möjligt att bygga om alla skyddsrum så att de har hög tillgänglighet, men det måste vara en utgångspunkt i krisberedskapen och totalförsvaret att alla människor, oavsett funktionshinder, ska kunna söka skydd vid kris och krig. Det går såklart inte att lämna stora grupper av människor åt sitt öde. Vid kontroller av skyddsrum bör det därför ställas krav på fastighetsägaren att åtgärda eventuella enklare brister i tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen konstaterar i propositionen att MCF enligt 2 kap. 1 § andra stycket förordningen om skyddsrum ska verka för att skyddsrummen ska vara tillgängliga för personer med funktionshinder. Man bedömer dock inte att det är möjligt att tillgodose de synpunkter som DHR framför, men synpunkterna kommer att beaktas inom ramen för det kommande förordningsarbetet. Vänsterpartiet menar att detta inte är tillräckligt och att en skarpare skrivning borde ha ingått i regeringens förslag. Att det finns tillgängliga skyddsrum och skyddade utrymmen för personer med funktionsnedsättning måste vara en självklar utgångspunkt för alla aktörer som arbetar med frågan. Detta måste dock ordnas utan att det, så som regeringen befarar, leder till en minskning av antalet skyddsplatser i stort.

Inom totalförsvaret har civilsamhället och de frivilliga försvarsorganisationerna många viktiga roller. Genom att krigsplacera personer på olika uppdrag säkerställs t.ex. transporter, elförsörjning, djurskydd, kommunikation, matlagning och många andra uppgifter. Tillsammans med kommunernas frivilliga resursgrupper (FRG) och den nu återupprättade civilplikten finns möjlighet att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får hjälp vid kris och krig, t.ex. med att lämna sina hem för andra platser eller att ta sig till skyddsrum, framför allt vid tidig och ordnad utrymning eller evakuering.

Regeringen bör ge Myndigheten för civilt försvar i uppdrag att verka för att det finns skyddsrum och skyddade utrymmen som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Hanna Gunnarsson (V)

Samuel Gonzalez Westling (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

Håkan Svenneling (V)

Tony Haddou (V)

Gudrun Nordborg (V)

Jessica Wetterling (V)